

В ПАМЕТ НА АЛЕКСАНДЪР ИВАНОВ (1953 – 2023)

**Надежда Делева
Димитър Веселинов**

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Александър Иванов е роден в София на 7 май 1953 година. Завършва специалност „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1977 г.

От 1979 г. до 1988 г. е на работа в Института за български език при БАН – отначало в Секцията за славянско езикознание, а след това – в Секцията за съвременен български език,

В периода 1988 г. – 1989 г. е сътрудник проучвател в НИС на СУ „Св. Климент Охридски“. Междувременно работи като хоноруван преподавател по езикова култура в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, води часове по информатика в Националното средно училище по култура.

През 1990 – 1991 е специалист програмист в Централната библиотека при БАН. Същата година Александър Иванов се връща в Института за български език и работи като специалист програмист до края на 1993 г. На същата длъжност е назначен по проект в Кирило-Методиевския център, където работи до 1994 г.

Филологическите занимания, съчетани със задълбочени познания по информатика, слагат началото на сътрудничеството му с проф. Мирослав Янакиев в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, когато е назначен за сътрудник проучвател в групата на професора по проект на НИС. Сближава ги както новаторският поглед на проф. Янакиев към науката за езика, така и предимствата, които познанията в областта на математиката и информатиката дават за развитието на такава традиционно хуманитарна наука като филологията.

В началото на 90-те години А. Иванов съвместно с проф. Янакиев и историка Атанас Орачев работи по няколко иновативни проекта – създаване на електронна програма за езикова обработка на читателски писма (използва се базата на в. „Демокрация“ със съгласието на тогавашното ръководство на вестника), както и на програма за редакционна статистика. За съжаление, друг техен проект – за изработване на електронни каталози за исторически музеи, не среща подкрепа.

В края на 90-те Александър Иванов се насочва изцяло към частните инициативи и основава дружество за издателска дейност. От 2000 година до днес в издателство ЕТО са редактирани, подготвени за печат и издадени множество книги с научно, научно-практическо и справочно съдържание. Разбира се, основната насоченост на книгите е филологическа или историко-филологическа.

Сред авторите на издадените трудове, в които Александър Иванов има водещото участие като издател и редактор или графичен оформител, можем да споменем имената на известни в научните и университетските среди учени като Сергей Влахов, Благой Шклифов, Живко Иванов, Мери Лакова, Мария Китанова, Димитър Банков. През годините Издателството подпомага малки печатни периодични издания, монографии, първоначални поетически опити. От издателство ЕТО са излезли и не една и две специализирани книги и монографии и в областта на физиката, химията и философията. Офисът на Издателството дълго време е място за срещи на интелектуалци и учени – филолози, философи, преводачи, математици, художници, програмисти.

Александър Иванов оставя след себе си и редица публикации, рецензии, отзиви. В частност е съавтор на колеги от ИБЕ – БАН, и в редица справочни издания – *101 въпроса за ударението в българския език* (1988); *101 въпроса за дублетите в българския език* (1990), *Речник по български език и литература* (1998), *Учебен речник по български език и литература* (2008).

През 1993 г. излезе от печат „Сборник от научни трудове, посветен на седемдесетгодишнината на професор Мирослав Янакиев“, в който се съдържат статии на редица видни филолози – родни и чуждестранни, които познават работата на проф. Янакиев и работят в сходни области с него. А. Иванов един от съставителите и автор на предговора. В него са изложени новаторските акценти в работата на учения, теоретичните му постижения са представени като „пътя към един нов хуманизъм“ (с. 2).

По идея на Александър Иванов по повод стогодишния юбилей на М. Янакиев с подкрепата на Катедрата по български език на Факултета по славянски филологии бе подготвено и отпечатано второто издание на програмната работа на професора „Стилистиката и езиковото обучение“.

Иванов е неин редактор, осъвременител на справочния апарат на книгата и автор на предговора.

В процеса на прецизната работа над новото издание А. Иванов в отделна статия обобщава как се прави показалец към различни по тип научни издания (ЧЕО, 4/2023, с. 394 – 405). Проследява развитието на тези възгледи като следствие от развитието на компютърната обработка на текстовете и описва практиката на проф. М. Янакиев в книгата му „Стилистиката и езиковото обучение“

През всичките години на активен трудов и научен живот Александър Иванов си остава верен и убеден идеен последовател на проф. Мирослав Янакиев. Той не само споделя научните възгледи на своя учител, но е и сред малцината, които действително разбират новаторските му идеи, но наред с това се старае да ги популяризира и разтълкува. В тази насока А. Иванов непрестанно и последователно пропагандира и разяснява измерването като новаторски изследователски метод на М. Янакиев, който, по негово мнение, не е достатъчно проучен, разбран и оценен. Също като него е убеден, че преходът към съвременна научна форма, свързана с измерването на лингвистичните факти, се състои в мащабното разширяване предмета на лингвистиката. Съчетаването на лингвистиката с математическата статистика създава предпоставки за широка съпоставка на получените лингвистични количествени резултати. То води до преосмисляне на ключови езиковедски понятия.

Връх в тази силна връзка учител – ученик и изключително място в професионалния път на Александър Иванов заема интернет страницата, посветена на научните и педагогическите постижения на Мирослав Янакиев, която той създаде и поддържа от години – <https://miryan.org/>. Страницата свидетелства за твърде рядко срещаната признателност, преданост и осъзнаване на научните идеи на този, който те води по пътя на науката. Създаването и поддръжката на сайта А. Иванов е приел за своя мисия, чиято основна цел е идеите и възгледите на Янакиев, в частност за глотометрията като математическа статистика за филолози, да станат по-достъпни и за студентите, и за колегите филолози. Сайтът е най-изчерпателният източник на сведения за професора и за неговото научно обкръжение. В няколко раздела са представени автобиографични материали, фоноархив, снимки и документи, библиография на трудовете му, сканирани са неговите публикации, някои от материалите са съпътствани от коментари и разяснения. Добавени са и библиотеки с изследванията на сподвижниците на М. Янакиев Надежда В. Котова и Радослав Мутафчиев. С отдаденост и искрена почит А. Иванов години наред обработва, събира, изучава архива на своя учител. Всеки, който се обръща към сайта, се среща не само с автора на текстове от областта на филологията и информатиката, но и с деликатен

събеседник, който достъпно и без надменност разяснява и съветва. Сайтът ще продължи да съществува с грижата на съмишленици и приятели, това е и възможност да не се прекъсва мисията на Александър Иванов и да се съхрани събраното от него – с ясното осъзнаване на ползата му за младите и не толкова млади филолози и ценители на науката.

За нас Сашо ще си остане ерудиран и любознателен събеседник с широки интереси и с изненадващи задълбочени познания от най-различни области – от лингвистика, статистика и програмиране до фотография, литература, кино, история. За утеха ще си повтаряме, че ни е споходило щастieto да имаме верен и истински приятел.

IN MEMORIAM: ALEXANDER IVANOV

✉ **Prof. Dimitar Vesselinov, DSc.**

Sofia University

Faculty of Classical and Modern Philology

E-mail: dvdimitrov@uni-sofia.bg

✉ **Dr. Nadezhda Deleva, Assoc. Prof.**

Sofia University

Faculty of Slavic Studies

E-mail: n_deleva@slav.uni-sofia.bg